

Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka

Vaikų ir jaunimo kultūrinės edukacijos skyrius

Šeimų bazinio paketo paslaugų, veiklų formato ir teminio poreikio nustatymas

Tyrimas

Šarūnė Leikienė

Tyrimo autorė

Panevėžys, 2023

Turinys

Lentelių sąrašas	3
Paveikslų sąrašas	4
Įvadas.....	5
Demografiniai ir bendrieji klausimai	6
Šeimos charakteristika	8
Neformaliojo ugdymo poreikio vertinimas	10
Bibliotekos paslaugų poreikio nustatymas	11
Išvados	14

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Šeimų charakteristika identifikuojant svarbiausias tradicijas.....	8
--	---

Paveikslų sąrašas

1 pav. Apklauso dalyvių lytis.....	6
2 pav. Apklauso dalyvių amžius	6
3 pav. Respondentų šeiminė padėtis.....	8
4 pav. Neformaliojo ugdymo veiklų laiko paskirstymas per savaitę.....	10
5 pav. Šeimoms patogiausias laikas lankytis bibliotekos organizuojamose veiklose	10
6 pav. Neformaliojo ugdymo veiklų formatas šeimoms su vaikais.....	11
7 pav. Daugiau neformaliojo ugdymo veiklų poreikis	12
8 pav. Neformaliojo ugdymo veiklų pobūdžio poreikis	12

Ivadas

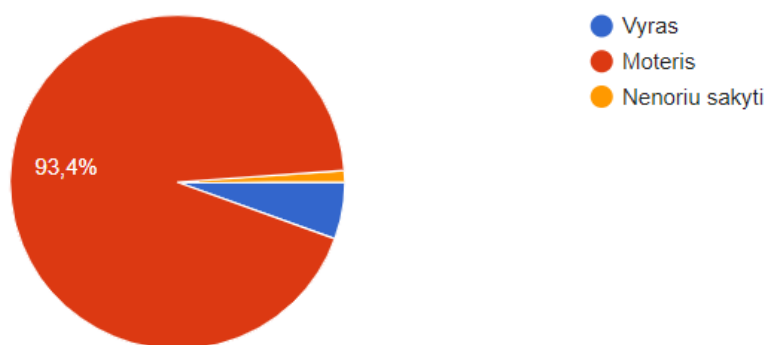
Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka inicijavo žvalgybinį tyrimą, siekdama išsiaiškinti Panevėžio regiono šeimų, auginančių vaikus iki 7 metų, poreikius. Suformuota anketa „Šeimų bazinio paketo paslaugų, veiklų formato ir teminio poreikio nustatymas“. Klausta, kokios neformaliojo ugdymo veiklos aktualios, kokios tradicijos vyrauja šeimose, koku laiku patogiausia lankytis bibliotekoje. Anketoje pateiktas bibliotekos veiklų spektras, klausta, kokių neformaliojo ugdymo paslaugų norėtų ar pasigenda.

Anketa anoniminė, gauti atsakymai naudojami siekiant identifikuoti ir pasiūlyti šeimų poreikius, lūkesčius atitinkančias paslaugas, tikslingai ir pagrįstai organizuoti kokybiškas veiklas, rengti projektų paraiškas, plėsti šeimų bazinį paslaugų paketą parenkant tinkamas formas ir tematiką.

Demografiniai ir bendrieji klausimai

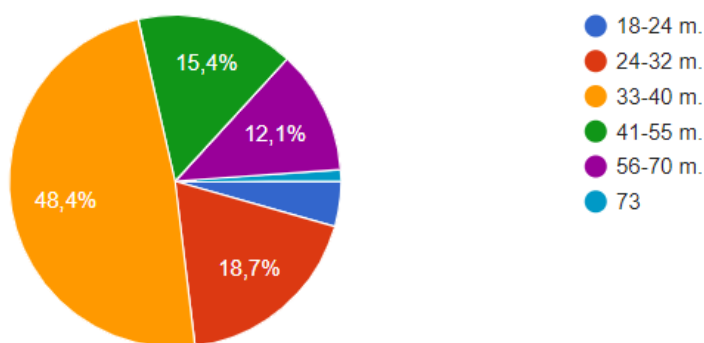
Išsiaiškinus respondentų lytį, amžių ir gyvenamą vietą, atliekant šeimų bazinio paketo paslaugų, veiklų formato ir teminio poreikio nustatymo tyrimą Panevėžio regione, galima pasiekti kelių svarbių tikslų: efektyviau pritaikyti paslaugas ir veiklas įvairioms amžiaus grupėms; įvertinti miesto ir rajono gyventojų poreikių skirtumus; gauti tikslesnius, patikimesnius, konkrečioms grupėms labiau pritaikytus tyrimo rezultatus.

Klausimyno pradžioje buvo užduoti demografiniai ir bendrieji klausimai, siekiant išsiaiškinti respondentų lytį, amžių ir gyvenamąją vietą. Daugiausiai, net 93,4 proc., anketą pildė moterys, tik 5,5 proc. vyrų. Likusieji lyties nurodyti nenorėjo.

1 pav. Apklauso dalyvių lytis

Taigi aktyviausiai neformaliojo švietimo veiklomis bibliotekoje domisi moterys. Iš gautų duomenų matyti, kad tarp respondentų daugiausia 33–40 metų asmenų (48,3 proc.), žymiai mažiau 24–32 metų (19,1 proc.) ir 41–55 metų (15,7 proc.). Vadinasi, tema aktualiausia 33–40 metų moterims.

2 pav. Apklauso dalyvių amžius

Apklausoje dalyvavo žmonės iš įvairių Panevėžio regiono vietovių, tačiau aktyviausi buvo Panevėžio miesto (20,2 proc.) bei Rokiškio rajono gyventojai (18 proc.). Žymiai pasyviau į klausimus atsakė Pasvalio ir Zarasų rajonų (po 9 proc.), Kupiškio (7,8 proc.), Visagino ir Rokiškio (6,7 proc.), Pasvalio ir Biržų (4,4 proc.), Kupiškio rajono ir Ignalinos (3,3 proc.). Iš Panevėžio ir Biržų rajonų atsakė tik po 2,2 proc. gyventojų, Zarasų ir Anykščių – vos po 1 proc.

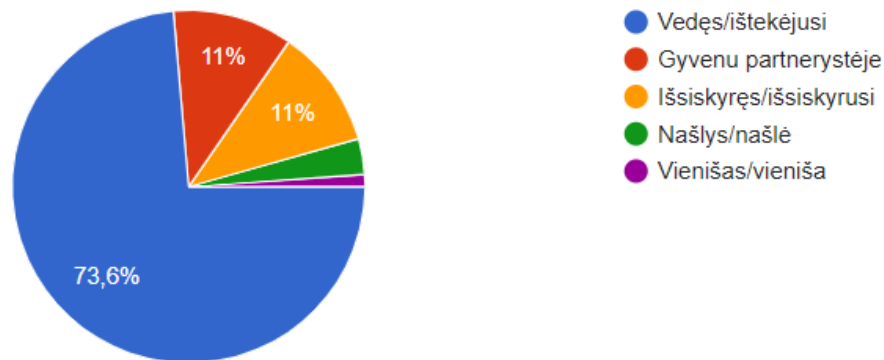
Neaktyvus kai kurių vietovių įsitraukimas neleidžia nustatyti jų konkrečių poreikių situacijos, tačiau, žvelgiant iš Panevėžio regiono perspektyvos, bus galima numatyti bendras šeimų poreikių tendencijas regione.

Apibendrinus demografinius duomenis galima teigti, kad šeimų bazinio paketo paslaugų, veiklų formato ir teminio poreikio tema aktualiausia Panevėžio miesto ir Rokiškio rajono 33–40 metų moterims – jos aktyviausiai pildė klausimyną. Vadinasi, vidutinio amžiaus moterys labiau domisi neformaliojo švietimo veiklomis bibliotekoje, jas lengviau pasiekti įvairiomis komunikavimo priemonėmis. Svarbu atsižvelgti į jų poreikius kuriant naujas paslaugas ir veiklas.

Šeimos charakteristika

Antras klausimų blokas buvo sudarytas siekiant apibūdinti šeimų charakteristikas. Klausta apie šeimines padėtis, kartu gyvenančių nepilnamečių vaikų skaičių ir amžių, svarbiausias šeimos tradicijas. Šie veiksniai gali turėti įtakos tematikos, formatų ir kt. poreikiams nustatyti.

Daugiausia į klausimus atsakiusių respondentų gyvena santuokoje (74,4 proc.); 11,1 proc. yra išsiskyrę; 10 proc. gyvena partnerystėje.

3 pav. Respondentų šeiminių padėtis

Dažniausia auginami vienas ar du vaikai (67,8 proc.); žymiai rečiau (14,4 proc.) – 2–4. Populiariausias respondentų šeimų vaikų amžius – 2–5 metai (33,3 proc.); 5–7 metų vaikus augina 28,9 proc. apklaustųjų; iki 2 metų – 16,7 proc.

Siekiant identifikuoti, kokios tradicijos yra svarbios šeimoms, pateiktos septynios kategorijos. Prašyta nurodyti, ar tai respondentams labai svarbu; svarbu; nei svarbu, nei nesvarbu; nesvarbu; visai nesvarbu.

1 lentelė. Svarbiausios tradicijos

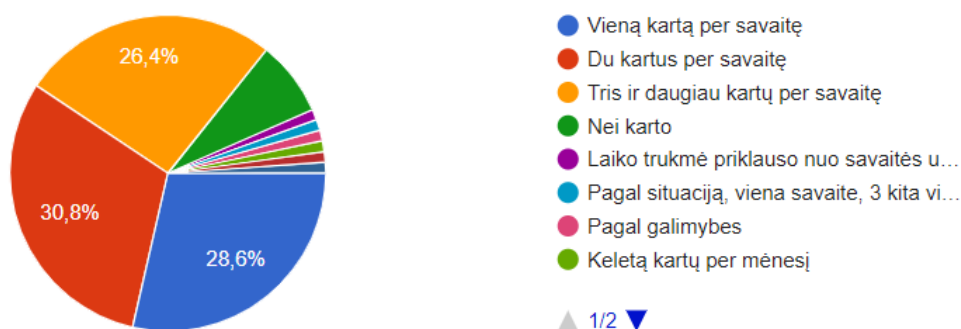
	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Knygų skaitymas	34	40	12	5	-
Kūrybinės veiklos	19	59	11	1	1
Gamtoje praleistas laikas	52	32	4	2	1
Istorinės ar kultūrinės tradicijos	24	52	12	2	1
Bendros veiklos virtuvėje	27	49	15	-	-
Šeimos diskusijos ir debatai	24	46	20	1	-
Fizinė veikla kartu	30	47	10	3	1

Vertinant gautus atsakymus matyti, kad respondentams svarbu arba labai svarbu gamtoje praleidžiamas laikas (84). Jie dažnai eina į parką, skatina vaikus pažinti aplinką. Didelė dalis apklaustųjų dalyvauja meno ar rankdarbių dirbtuvėse, kuriose ugdomas kūrybiškumas (78); jie vertina fizinę veiklą kartu – žaidžia sporto žaidimus, sportuoja (77). Daugeliui labai svarbi arba svarbi bendra veikla virtuvėje (76), kai šeimos nariai kartu ruošia patiekalus, mokosi gaminių įgūdžių. Respondentai domisi istorinėmis ir kultūrinėmis tradicijomis, pasakoja šeimos istorijas,

švenčia šventes (76). Nemažai šeimų reguliariai skaito knygas kartu (74), tai vadina labai svarbia arba svarbia veikla; diskutuoja šeimoje ir skatina aktyviai įsitraukti vaikus, lavina jų kritinį mąstymą (70).

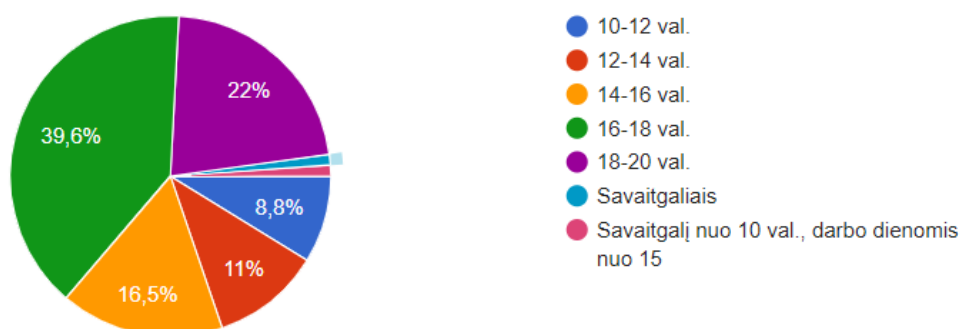
Taigi didžioji dalis respondentų gyvena santuokoje ir augina vieną du 2–5 metų vaikus. Jiems labai svarbus šeimos praleidžiamas laikas gamtoje, kūrybinė bei fizinė veikla, savarankiškumo ugdymas gaminant maistą, istorinės ir kultūrinės tradicijos, skaitymas ir kritiškumo ugdymas diskutuojant. Šių tradicijų atskleidimas padeda geriau suprasti šeimų portretą, poreikius bei lūkesčius, į kuriuos svarbu atsižvelgti kuriant ir pritaikant neformaliojo švietimo veiklas, skatinant bendrą šeiminių aktyvumą bei kokybišką laiko leidimą kartu.

Neformaliojo ugdymo poreikio vertinimas

4 pav. Neformaliojo ugdymo veiklų laikas (per savaitę)

Paklausus, kiek laiko per savaitę respondentas su savo šeima skiria neformaliojo ugdymo veikloms, matyti, kad didžioji dauguma – du kartus per savaitę (30,8 proc.). Vieną kartą – 28,6 proc. apklaustųjų, tris ir daugiau – 26,4 proc. Visa tai rodo itin didelį šeimų aktyvumą neformaliojo ugdymo srityje.

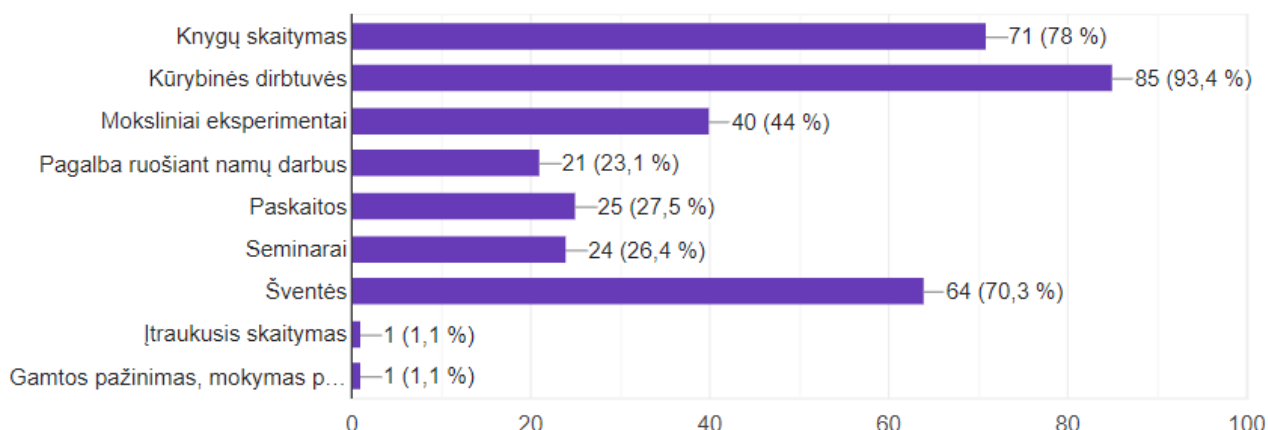
5 pav. Šeimoms patogiausias laikas lankytis bibliotekos organizuojamose veiklose

Iš pateiktos diagramos matyti, kad šeimoms su vaikais patogiausia lankytis bibliotekoje 16–18 val. (39,6 proc.). Antras laikas pagal populiarumą – 18–20 val. laiku (22 proc.), trečias – 14–16 val. (16,5 proc.). Tik nedaugeliui tinka 12–14 val. (11 proc.) ar 10–12 val. (8,8 proc.). Pavieniuose atsakymuose – savaitgaliais, o ne darbo dienos.

Dabartine bibliotekos neformaliojo ugdymo veiklų pasiūla šeimoms, auginančioms vaikus iki 7 metų, dauguma respondentų labai patenkinti (39,6 proc.). 31,9 proc. patenkinti, 20,9 proc. vertina vidutiniškai.

Taigi šeimos aktyviai veikia neformalaus ugdymo srityje ir skiria tam nemažai laiko – 2–3 kartus per savaitę. Lankytis bibliotekoje su vaikais jiems patogiausia 16–18 val. Didžioji dalis apklaustųjų jaučiasi patenkinti arba labai patenkinti dabartine bibliotekos neformaliojo ugdymo veiklų pasiūla šeimoms.

Bibliotekos paslaugų poreikio nustatymas

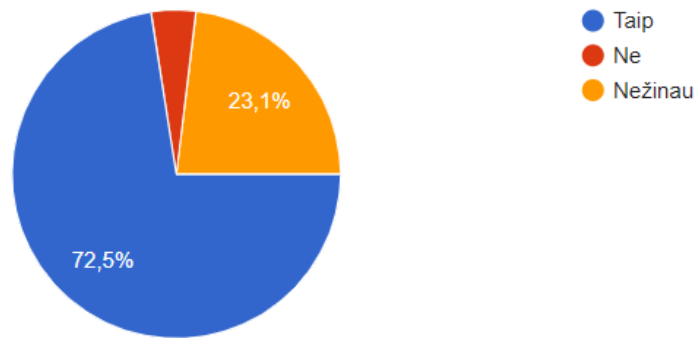

6 pav. Neformaliojo ugdymo veiklų formatas šeimoms su vaikais

Paklausus šeimų, auginančių vaikus iki 7 metų, koks neformaliojo ugdymo veiklų formatas joms aktualus, matyti, kad dauguma nori dalyvauti kūrybinėse dirbtuvėse, kuriose būtų galimybė ką nors pasigaminti, ugdyti kūrybiškumą (93,4 proc.). Šeimos lankosi bibliotekose, nes nori skaityti knygas, ugdyti skaitymo įpročius ir skatinti vaikų literatūros suvokimą (78 proc.). Ne ką mažiau reikšmingas poreikis bibliotekose švęsti šventes, jose dalyvauti (70,3 proc.); nori mokslinių eksperimentų, kurie suteiktų vaikams galimybių pažinti pasaulį per praktinį patyrimą (44 proc.). Ne didžiausias, tačiau aktualus ir reikšmingas poreikis mokytis ir šviestis – pageidaujama paskaitų (27,5 proc.) ir seminarų (26,4 proc.); norėtų, kad bibliotekose būtų suteikiama pagalba vaikams ruošiant namų darbus (23,1 proc.).

Siekis atitikti šiuos visus poreikius gali padėti plėtoti vaikų intelektualinį ir kūrybinį potencialą, bendrus šeimos ryšius. Bibliotekos gali atlikti svarbų vaidmenį ne tik populiarinant literatūrą, bet ir įgyvendinant švietimo iniciatyvas šeimų bendruomenėms.

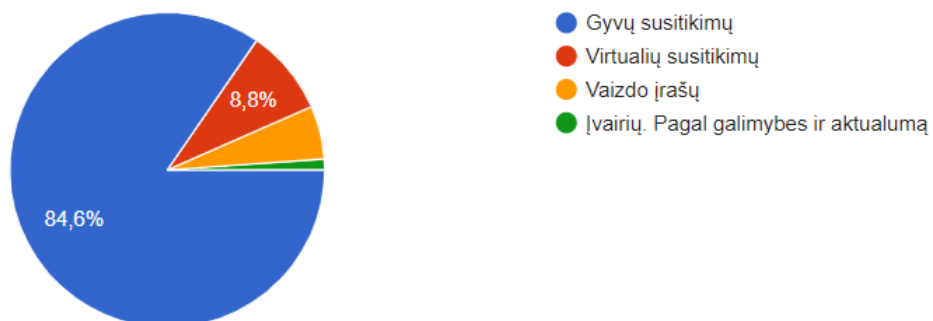
Iš dabar siūlomų paslaugų ir veiklų šeimos bibliotekose daugiausia skolinasi knygas (90,1 proc.) ir dalyvauja renginiuose (75,8 proc.); nemažai lankosi susitikimuose su įdomiais žmonėmis (51,6 proc.) bei parodose (49,5 proc.). Itin svarbi galimybė naudotis kompiuteriais ir spausdinimo įranga (38,5 proc.). Rečiau žaidžiami stalo (26,4 proc.) ir kompiuteriniai (16,5 proc.) žaidimai.

7 pav. Daugiau paslaugų, susijusių su neformalaus ugdymo veiklomis, poreikis

Nepaisydama esamo neformaliojo ugdymo paslaugų spektro dauguma respondentų norėtų dar didesnės pasiūlos (72,5 proc.). Labiausiai pageidautų renginių ir veiklų vaikams. Šie galėtų vykti reguliariai, atitiktų mažųjų poreikius. Pvz., istorijų pasakojimai, meninės veiklos ir pan. (75,8 proc.). Daugiau negu pusė (59,3 proc.) šeimų norėtų teminių renginių visai šeimai, pvz., piknikų, vakarėlių ir pan. 51,6 proc. – ugdymo veiklų vaikams, pvz., vaikų skaitymą skatinančių, skaitymo įgūdžius tobulinančių programų. 50,5 proc. norėtų vaikų socializaciją, bendravimą skatinančių veiklų. Šiek tiek mažiau nei pusė apklaustųjų tikisi, kad bibliotekoje būtų galima rasti skirtingų knygų kolekcijų, specialių skyrių su įvairia vaikų literatūra, žaislais ir interaktyviomis mokymo/-si priemonėmis (49,5 proc.). Itin svarbus poreikis – tėvų mokymai (patarimai apie vaikų ugdymą, informacija apie sveiką mitybą, fizinę veiklą, psichologinę gerovę ir pan. (45,1 proc.). Mažesnė, tačiau reikšminga dalis respondentų norėtų virtualios ar fizinės tėvų bendruomenės, kuri galėtų dalintis patirtimi, vieni kitus palaikyti (23,1 proc.).

Šeimos ieško galimybių ir paslaugų, kurios atitiktų įvairius poreikius ir pageidavimus. Bibliotekų paslaugos turi būti plataus spektro ir tuo pat metu patenkinti ne tik skirtingo amžiaus vaikų, tačiau ir suaugusiųjų, lydinčiųjų lūkesčius. Respondentai tikisi bibliotekose rasti pramogų, vaikų kūrybiškumo ugdymo, užimtumo veiklų visai šeimai, tobulėjimo, socializacijos galimybių, priemonių ir technologijų įvairovę.

8 pav. Neformaliojo ugdymo veiklų pobūdžio poreikis

Klausiant respondentų, kokio pobūdžio neformaliojo ugdymo veiklų jie norėtų, dauguma atsakė, kad gyvų susitikimų (84,6 proc.). Tik nedidelė dalis pageidautų virtualių susitikimų (8,8 proc.) ar

vaizdo įrašų (5,5 proc.). Gyvi susitikimai bibliotekoje suteikia galimybę tėvams ir vaikams bendrauti su kitomis šeimomis, o tai padeda kurti socialinius ryšius ir bendradarbiavimą. Taip tėvai gali palaikyti vieni kitus, dalintis patirtimi, daugiau sužinoti apie vaikų ugdymą ir vystymąsi. Bibliotekų patalpos pritaikytos įvairioms veikloms, tenkina vaikų ir suaugusiųjų poreikius, todėl susitikimai gali būti įdomūs ir įtraukūs, leidžiantys mokytis, žaisti, ugdyti kūrybiškumą, socialinius įgūdžius, skatinti emocinį vystymąsi ir kt.

Gyvų susitikimų poreikį gali lemti ir ribotos technologinės galimybės (tinkama techninė įranga, interneto ryšys), taip pat asmeninės nuostatos – šeimos puoselėja ir vertina aktyvų judėjimą, bendravimą su realiais žmonėmis vengiant ekranų.

Visgi reikia turėti galvoje, kad skirtingos šeimos gali turėti individualių poreikių, priklausomai nuo narių skaičiaus, amžiaus ir kt., todėl svarbu suteikti pasirinkimą, kuris atitiktų skirtingus poreikius ir leistų įvairiai dalyvauti bibliotekų neformaliojo ugdymo veiklose.

Išvados

1. Šeimų bazinio paketo paslaugų, veiklų formato ir temų poreikio nustatymo tema aktualiausia Panevėžio miesto ir Rokiškio rajono 33–40 metų moterims. Vidutinio amžiaus moterys labiau linkusios domėtis neformaliojo švietimo veiklomis bibliotekoje, jas lengviau pasiekti įvairiomis komunikavimo priemonėmis. Svarbu atsižvelgti į jų poreikius kuriant naujas paslaugas ir veiklas visai šeimai.
2. Didžioji dalis respondentų gyvena susituokę, augina vieną du 2–5 metų vaikus. Jiems labai svarbus šeimos praleidžiamas laikas gamtoje, kūrybinės bei fizinės veiklos, savarankiškumo ugdymas gaminant maistą, istorinės ir kultūrinės tradicijos, skaitymas ir kritiškumo ugdymas diskutuojant. Šių tradicijų atskleidimas padeda geriau suprasti šeimų portretą, poreikius bei lūkesčius, į kuriuos svarbu atsižvelgti kuriant ir pritaikant neformaliojo švietimo veiklas, skatinant bendrą šeimos aktyvumą, kokybišką laisvalaikį.
3. Šeimos neformaliajam ugdymui skiria 2–3 kartus per savaitę. Lankytis bibliotekoje su vaikais patogiausia nuo 16 iki 18 val. Dauguma apklaustųjų patenkinti arba labai patenkinti dabartine bibliotekos neformaliojo ugdymo veiklų pasiūla šeimoms.
4. Dauguma respondentų nori dalyvauti kūrybinėse dirbtuvėse, ugdyti skaitymo įpročius; švęsti šventes ir dalyvauti renginiuose; suteikti vaikams galimybę per praktinį patyrimą pažinti pasaulį; mokytis ir dalyvauti seminaruose; pagalbos vaikams ruošiant namų darbus. Apklaustieji vertina galimybę naudotis technologijomis. Didžioji dauguma pageidauja dar didesnės paslaugų pasiūlos. Tai galėtų būti reguliarūs mažųjų poreikius atitinkantys renginiai, teminiai renginiai visai šeimai, įvairios ugdymo ir skaitymo tobulinimo programos. Didžioji dalis pageidautų gyvų veiklų ir susitikimų bibliotekoje.